

Nimekirjad, hääled ja sugu 2007. ja 2011. aasta Riigikogu valimistel

Mirjam Allik, Dublini Ülikooli Trinity kolledži doktorant

Poliitikas soolist võrdsust toetavatele inimestele valmistasid 2011. aasta Riigikogu valimised pettumuse, sest eelmistega võrreldes vähenes naiste osakaal nii nimekirjades kui ka valitute hulgas.

2011. aasta valimisi eristab eelmistest tähelepanu naiste vähesele osakaalule nimekirjades. Valimiste eel ja järel avaldasid naispoliitikud avalikult toetust nii kvootide kehtestamisele kui ka naiste kõrgemale asetusele nimekirjades (Mikko 2011; Oviir 2011). Viimaste aastate arvamusuuringud näitavad, et ka valijad soovivad poliitikas näha rohkem naisi (Vainu *et al* 2010, 136–137).

Artikli eesmärk on anda oma panus tõstatunud mõttevahetusse naiste kandideerimise ja valituks osutumise teemal. Võrreldakse 2007. ja 2011. aasta Riigikogu valimisi, kasutades Vabariigi Valimiskomisjoni kodulehel avaldatud valimistulemusi ja andmeid kandidaatide kohta.

Naiskandidaadid ja valimisedu: rahvusvaheline pilt

Naiste edukust parlamenti pääsemisel on enamasti uuritud riigi ehk makrotasandil, kus tähelepanu keskmes on naiste protsent seadusandlikus kogus. On leitud, et naiste suurt arvu parlamendis soodustavad näiteks proportsionaalsed valmissüsteemid, naiste kõrgem haridus- ja tööhõivetase ning toetav kultuuritaust, näiteks protestantismi domineerimine muude religioonide üle (eestikeelse ülevaate saamiseks vaata näiteks Vask 2007). Kui proportsionaalseid valmissüsteeme peetakse oluliseks naiste esindatust soodustavaks muutujaks, siis ülejäänud mõjude kohta puudub teadlaste seas üksmeel.

Teine võimalus analüüsida soo mõju valimisedule on kasutada indiviidi ehk mikrotasandi andmeid. Seletatavaks sündmuseks on siin kandidaadi hääletasaak või (sagedamini) valituks osutamine. Selliseid analüüse on suhteliselt vähe, sest indiviidi tasandil uuring nõuab iga kandidaadi kohta andmeid, mida enamasti on raske koguda. Niisuguseid uuringuid on tehtud valdavalt riikides, mis kasutavad kandidaadikeskset valmissüsteemi, nagu näiteks ühemandaadi ringkondi (Kanada, Suurbritannia, USA) või üksikut ülekantavat häält (Iirimaa). Et need valmissüsteemid on pigem kandidaadi- kui parteikesksed, on teadlastel lihtsam andmeid saada (kandidaadi kohta on rohkem infot). Nimetatud riikides tehtud uuringud on enamasti näidanud, et sugu ei mõjuta valituks osutumist ega häälte arvu (Black, Erickson 2003; McElroy, Marsh 2010; Norris, Lovenduski 1995). Eestis puuduvad samuti kindlad andmed, et naiskandidaadil oleks raskem Riigikokku pääseda kui sama tausta ja kogemusega mehel. Näiteks leiab Margit Tavits (2010) 2003. aasta valimisi uurides, et kandidaadi hääle saaki ja valituks osutumist ennustavad kõige paremini seos ringkonnaga, kogemus riiklikus poliitikas, vanus, haridus, erakonna suurus ja kulutused kampaaniale. Sugu on siinjuures statistiliselt ebaoluline kõigis mudeleis, mis valimisedu ennustavad. Ka leiab Tavits, et asukoht nii ringkondlikus kui ka riiklikus nimekirjas on valituks osutumisel statistiliselt oluline.

Sugu ja järjekord nimekirjas

Mitmed Eesti autorid (Põldsaar 2002; Raitviir 2002) on oletanud, et probleem naiste väheses esindatuses peitub just nimekirjades, mille esinumbrid on sagemini mehed. Lisaks väidab Sheri Kunovich (2003), et postkommunistlikes riikides võib kandidaadi järjekord nimekirjas olla tähtsam kui arenenud demokraatiates. Esiteks on valijate kogemus demokraatlike valimistega vähene ning seetõttu on suurem tõenäosus, et valitakse nimekirjas eespool asuvat kandidaati. Teiseks oli erakondade arv esimestel demokraatlikel valimistel erakordselt suur, mis vähendas ühest erakonnast valituks osutunud inimeste osakaalu ja tõstis esinumbriks olemise tähtsust.

Uurinud Tšehhi ja Poola kandidaatide asetust nimekirjades, leiab Kunovich, et naiskandidaatidel on väiksem tõenäosus saada koht nimekirja eesotsas, sealjuures arvestades muid isiku või erakonna omadusi (näiteks kandidaadi vanus, kogemus; kandidaadi selektsiooni protsess, erakonna suurus) ja valimisringkonna suurust. Empiirilist tõestust selle oletuse toetuseks Eestis on vähe. Siiski leiab Tavits (2010), et naiskandidaat paikneb riiklikus nimekirjas keskmiselt ligi neli kohta tagapool kui samade omadustega mees ning soo mõju on siinjuures statistiliselt oluline. Samas leiab ta, et sugu ei mõjuta asetust piirkondlikus nimekirjas. Kokkuvõttes võib mainitud artikli põhjal öelda, et kuigi naiseks olemine ei mõjuta Eestis hääletasaaki või valituks osutumist otse, võib sugu mõjutada valituks osutumist kaudselt, riiklike nimekirjade kaudu. Järgnevalt vaatlen soo ja nimekirja järjestuse seoseid 2007. ja 2011. aasta Riigikogu valimistel.

Valimisnimekirjad aastail 2007 ja 2011

Tabel 1 esitab mees- ja naiskandidaatide arvu ning suhte vastavalt järjekorrale ringkonnas 2007. ja 2011. aasta Riigikogu valimistel. Parema võrdluse saamiseks on lisatud ka meeste ja naiste suhe kõigi kandidaatide hulgas (alumine rida). On näha, et mõlemal valimisel on piirkonna esinumbrite seas ebaproportsionaalselt rohkem mehi kui naisi: kui 2007. aastal oli kandidaatide hulgas mehi 2,7 korda rohkem kui naisi, siis esinumbrite seas oli neid 4,1 korda rohkem; aastal 2011 oli mehi kandidaatide hulgas 3,4 ja piirkonna esinumbrite seas 5,7 korda rohkem.

Nimekirja teiste ja kolmandate numbrite seas oli aga mõlemal aastal suhteliselt rohkem naisi. Näiteks aastal 2007 oli mehi teiste numbrite hulgas vaid 1,9 ja kolmandate seas 2,2 korda rohkem. Aastal 2011 oli teiste numbrite seas mehi 2,7 ja kolmandate hulgas 2,5 korda rohkem. Järgnevatel kohtadel on mees- ja naiskandidaatide suhe enamasti sarnane üldise meeste-naiste suhtega kandidaatide hulgas.

Tabel 2 esitab samasugused andmed riiklike nimekirjade kohta. Siin on mehi ebaproportsionaalselt rohkem nii esimese kümne kui ka kahekümne seas. Kohtadel 21–40 on aga suhteliselt rohkem naisi. Samamoodi nagu piirkondades sarnaneb riiklikes nimekirjades (alates viiendast kümnest) meeste-naiste suhe üldise meeste-naiste osatähtsusega kandidaatide seas (kuid esineb ka kõikumisi). Nende kahe tabeli põhjal võib teha kolm järeldust soo ja järjestuse kohta nimekirjas. Esiteks on mehi ringkonna esinumbrite ja riikliku nimekirja kahe esimese kümne seas ebaproportsionaalselt rohkem kui naisi. Sealjuures on ebaproportsionaalsus meeste kasuks suurem aastal 2011. Teiseks on naiste asetused üldiselt parem ringkondlikes kui riiklikes nimekirjades: esimesel juhul on naisi suhteliselt rohkem juba teiste ja kolmandate numbrite seas, riiklikes nimekirjades alles kohtadel 21–30 ja 31–40. See tulemus on kooskõlas eespool mainitud Tavitsa omaga aastast 2003, kui ta leiab, et sool on mõju asetusele riiklikus, aga mitte ringkondlikus nimekirjas.

Kolmandaks: et naiskandidaate on suhteliselt rohkem teiste-kolmandate ja kolmandaneljanda kümne seas, võib väita, et kogu nimekirja ulatuses asetuvad naised pigem keskel. Nende andmete põhjal ei saa öelda, et kogu nimekirja ulatuses oleks kandidaadi soo ja järjekorra vahel selge lineaarne seos – naiste proportsioon ei lange samaaegselt järjekorranumbri tõusuga. Küsimus on aga selles, millised nimekirjakohad üldse loevad – riikliku nimekirja teises pooles asetuval kandidaadil pole suurt lootust Riigikokku pääseda. Kõige suurema riikliku nimekirja järjekorranumbriga Riigikokku pääseja oli 2011. aastal 25. paigutusega Tõnis Kõiv. Reaalne lootus (ka asendusliikmena) on Riigikokku pääseda võib-olla vaid 30 esimesel. Seetõttu on meessoost kandidaate ebaproportsionaalselt rohkem riiklike nimekirjade nendel positsioonidel, kust on kõige tõenäosem parlamenti pääseda. Naiste ülekaal neljandas kümnes võib olla juba ebaoluline.

Piirkondlike nimekirjade puhul on olukord keerulisem, sest arvestada tuleb avatud nimekirjade ning kandidaatide ümberreastumisega. Teiste sõnadega, koht piirkondlikus nimekirjas ei ole sama määrava tähtsusega kui riiklikus nimekirjas – halva paigutuse võib

korvata hea häälatesaak. Seda, kas ja milline on sooline aspekt ümberreastumisel, on käsitletud artikli lõpus.

Tabel 1. Nais- ja meeskandidaatide järjestus ringkonnas aastail 2007 ja 2011

Ringkonna järjekord	2007			2011		
	mehi	naisi	mehi : naisi	mehi	naisi	mehi : naisi
1.	110	27	4,07	119	21	5,67
2.	68	35	1,94	59	22	2,68
3.	65	30	2,17	52	21	2,48
4.	72	21	3,43	57	16	3,56
5.	66	26	2,54	57	15	3,8
6.	64	24	2,67	47	24	1,96
7.	62	24	2,58	53	13	4,08
8.	61	23	2,65	47	13	3,62
9.	56	18	3,11	43	10	4,3
10.	42	19	2,21	35	11	3,18
11.	14	8	1,75	16	3	5,33
12.	11	4	2,75	6	4	1,5
13.	10	3	3,33	8	2	4
14.	4	2	2	5	0	¥
15.	6	0	¥	3	2	1,5
16.				4	1	4

Kokku	711	264	2,69	611	178	3,43
-------	-----	-----	------	-----	-----	------

Märkus: Siin ja edaspidi on tabelites esitatud andmed kõigi kandidaatide, sealhulgas üksikkandidaatide kohta. Kõik üksikkandidaadid on märgitud kui esinumbrid.

Esinumbrite suur hulk on tingitud nii mainitust kui ka sellest, et väiksemate erakondade nimekirjades on piirkonnas sageli vaid üks-kaks kandidaati.

Tabel 2. Nais- ja meeskandidaatide järjestus riiklikus nimekirjas aastail 2007 ja 2011

Riiklik järjekord	2007			2011		
	mehi	naisi	mehi : naisi	mehi	naisi	mehi : naisi
1.–10.	87	30	2,9	101	21	4,81
11.–20.	69	23	3	62	15	4,13
21.–30.	62	28	2,21	41	19	2,16
31.–40.	59	26	2,27	44	16	2,75
41.–50.	58	22	2,64	50	10	5
51.–60.	51	22	2,32	47	13	3,62
61.–70.	53	17	3,12	45	15	3
71.–80.	49	21	2,33	46	14	3,29
81.–90.	50	20	2,5	44	14	3,14
91.–100.	49	21	2,33	40	10	4
101.–110.	55	13	4,23	39	11	3,55
111.–125.	69	21	3,29	52	20	2,6
Kokku	711	264	2,69	611	178	3,43

Soo seos häälte arvuga

Varasemad uuringud naistest Eesti poliitikas on leidnud, et naised saavad keskmiselt meestest vähem hääli (Raitviir 2002). Tabelis 3 ning joonisel 1 on esitatud andmed soo ja häälte arvu seose kohta. Aastal 2007 said meeskandidaadid keskmiselt ligi 150 häält rohkem kui naised, neli aastat hiljem oli see vahe 100 häält. Aritmeetiline keskmine on aga lihtsalt mõjutatud ülisuurtest (või väikestest) väärtustest ja seega on esitatud ka keskmised hääled nende kandidaatide hulgas, kes said alla 10 000 hääle. Ekstreemsete väärtuste eraldamine enne andmete analüüsi (või osaks analüüsist) on üsna tavapärane, sest nii on võimalik paremini hinnata tüüpilisemaid või “normaalsemaid” tulemusi ja saada valdavast andmehulgast realistlikum pilt. Aastal 2007 on seetõttu eemaldatud kaks kandidaati (Edgar Savisaar – 18 003, Andrus Ansip – 22 540 häält), aastal 2011 kolm (Urmas Paet – 10 779, Andrus Ansip – 18 967, Edgar Savisaar – 23 000 häält). Äärmuslikud väärtused on eemaldatud ainult tabelis 3, muu analüüs on kõigi kandidaatide põhjal. On näha, et 2007. aastal väheneb keskmiste häälte erinevus 100-le ning viimastel valimistel said mehed ja naised keskmiselt ühepalju hääli.

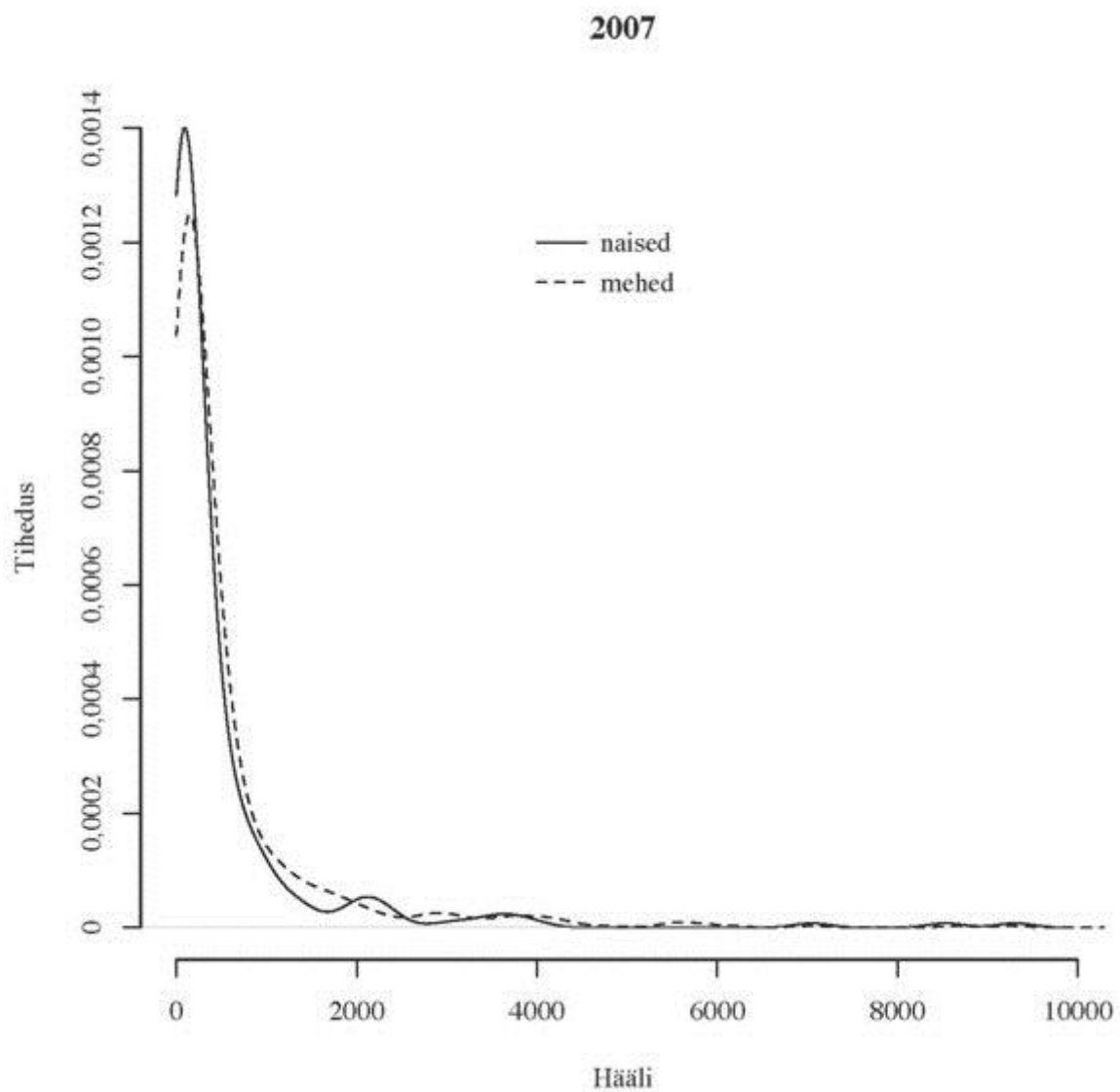
Parema ülevaate meeste ja naiste hääletasaagist annab joonis 1, mis kirjeldab häälte jaotust kõigi vastavast soost kandidaatide hulgas. Kui jooned langevad kokku, on häälte jaotus meeste ja naiste seas sama ehk nii meeste kui ka naiste seas on proportsionaalselt sama palju väikese, keskmise ja suure hääletasaagiga kandidaate. Viimastel valimistel oligi meeste ja naiste häälte jaotus väga sarnane. Seega ei saa öelda, et valijad oleksid aastal 2011 andnud naistele vähem või rohkem hääli kui meestele. Mõlemast soost kandidaatide seas on samas proportsioonis nii väikese, suure kui ka keskmise hääletasaagiga inimesi. Aastal 2007 oli häälte jaotuses märgata väikesi erinevusi. Naistele antud häälte jaotust kirjeldav kõver on väga väikese hääletasaagi (kuni 200 häält) puhul kõrgem – naisi on väga väikese hääletasaagiga kandidaatide hulgas ebaproportsionaalselt palju. Samas on 200–2000 häält saanute puhul naisi kirjeldav kõver veidi madalamal meeste omast ehk naisi on selles häältevahemikus ebaproportsionaalselt vähem (täpsema ülevaate saamiseks vaata ka lisa 1). Seega oli naiste keskmine hääletasaak 2007. aastal meeste omast väiksem, sest naisi oli väga väikese hääletasaagiga kandidaatide seas ebaproportsionaalselt rohkem. Aga nagu juba mainitud, erinevus häälte jaotuses 2011. aastal enam ei ilmne. Kuna üldiselt langevad kõverad mõlemate valimiste puhul valdavalt kokku, võib üldistavalt öelda, et sugu hääletasaaki ei mõjuta.

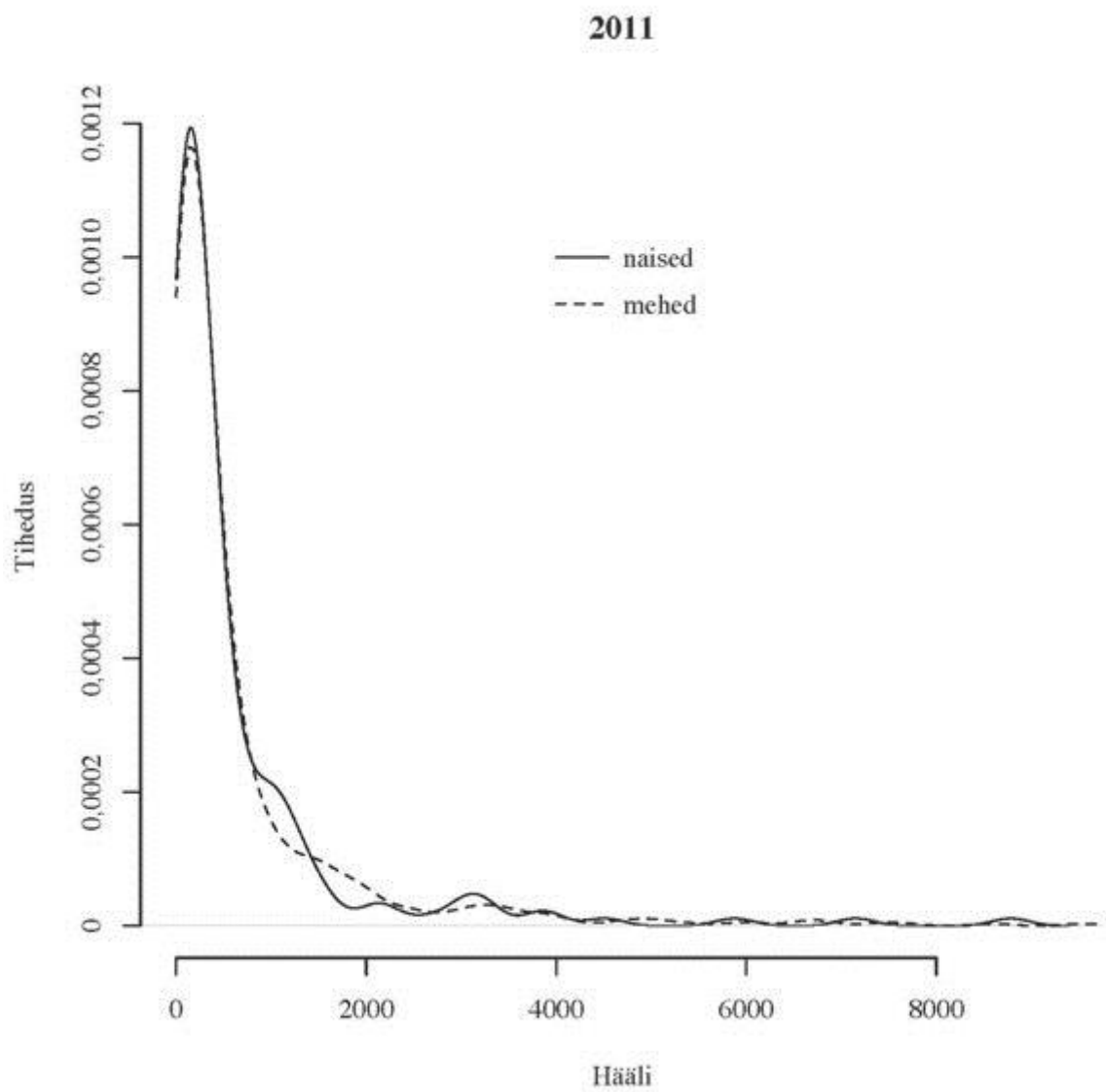
Tabel 3. Keskmised hääled soo järgi aastail 2007 ja 2011

	Mehed	Naised	Keskmine
2007			
Kõik kandidaadid	604,5	456,2	564,3
Alla 10 000 hääle	549,0	456,2	523,8
2011			
Kõik kandidaadid	751,6	651,0	728,9

Alla 10 000 hääle	668,6	651,0	664,6
-------------------	-------	-------	-------

Joonis 1. Häälte jaotus soo järgi aastail 2007 ja 2011

Märkus: Joonistel märgitud tihedus (ingl *density*) on sisuliselt sarnane sagedusega ehk histogrammiga. Vahe on selles, et y-telg ei näita sündmuste sagedust, vaid proportsiooni, ning joonealune pindala on võrdne ühega.

Tabel 4. Valituks osutumist seletavad tegurid aastail 2007 ja 2011

	2007	2011
(Konstant)	-0,91	0,54
	1,22	0,71
Naine	0,18	-0,25
	0,35	0,36

Riiklik järjekord	-0,02	**	-0,01	
	0,01		0,01	
Piirkondlik järjekord	-0,35	***	-0,42	***
	0,09		0,10	
Vanus	-0,05	**	-0,05	***
	0,02		0,01	
Kogemus riiklikus poliitikas	2,8	***	2,43	***
	0,36		0,31	
Kõrgharidus	2,47	*	1,28	*
	1,04		0,50	
N	802		714	

Märkus: Tärnid näitavad statistilist olulisust, *** $p < 0,001$, ** $p < 0,01$, * $p < 0,05$
Koefitsiendid on püstkirjas ja standardvead kaldkirjas.

Soo mõju valituks osutumisele

Uurimaks soo mõju valituks osutumisele, on tabelis 4 esitatud logistilise regressiooni tulemused. Need kaks mudelit (üks valimisaasta kohta) ennustavad valituks osutumise tõenäosust vastavalt kandidaadi soole, järjekorrale kummaski nimekirjas, vanusele, eelnevale kogemusele poliitikas (kas kandidaat on minister, Riigikogu või Euroopa Parlamendi liige) ning kõrgharidusele. On näha, et sugu ei ole statistiliselt oluline ehk naiseks olemine ei mõjuta kandidaadi tõenäosust saada Riigikokku. Kõige paremini seletavad Riigikokku pääsemist varasem kogemus poliitikas, vanus ning järjekord piirkondlikus nimekirjas. Eelnev poliitikakogemus ja parem asetus ringkonnas suurendavad kandidaadi võimalusi pääseda parlamenti. Ka eespool mainitud rahvusvahelised uuringud leiavad, et varasem poliitiline kogemus või kandideerimise ajal parlamendiliikmeks olemine (ingl *incumbency*) suurendavad valimisedu. Kuna naisi on ametisoliijate seas alati vähem kui mehi, võib sugu mõjutada valituks osutumist kaudselt poliitilise kogemuse kaudu. Seega vähendab varasemate aastate naiste väiksem osakaal parlamendis naispoliitikute kogemust, mis omakorda halvendab naise võimalusi järgmistel aastatel Riigikokku pääseda. Nii võib naiste osatähtsuse langus kandidaatide, Riigikogu liikmete ja ka ministrite seas 2011. aastal takistada naiste edu ka järgmistel

valimistel. Ka rahvusvahelistel uuringutel on leitud, et kõrge parlamendiliikmete tagasivalimise määr (ingl *retention rate*) kahandab ja tagasivalimise piirangud suurendavad naiste protsenti esinduskogus (Schwindt-Bayer 2005).

Tabelist 4 selgub veel, et vanus on negatiivselt seotud valituks osutumise tõenäosusega – samade omaduste ja taustaga vanemal kandidaadil on raskem pääseda Riigikokku kui nooremal poliitikasse pürgijal. Asetus riiklikus nimekirjas oli statistiliselt oluline ainult 2007., kuid mitte 2011. aastal. Tulemuse põhjus võib peituda selles, et aastal 2011 sai kompensatsiooni mandaadi alusel Riigikokku ainult 19, kuid 2007. aastal 26 inimest. Ehk järjest rohkem on kohad jaotatud piirkondades ning kompensatsioonimandaadi tähtsus on vähenenud. Sellega on vähenenud ka üleriigiliste nimekirjade ning selle järjekorra tähtsus. Niisugune tulemus kahandab ka artikli alguses kirjeldatud soo ja riikliku nimekirja asetuse seose tähtsust.

Nõudlus ja pakkumine

Eeltoodud andmed ning analüüs ei suuda leida ühest seletust naiste alaesindatusele Riigikogus. Soo mõju asetusele ringkondlikes nimekirjades ning hääletasaagile ja valituks osutumisele on nende andmete põhjal ebaoluline. Ainsana võib soo mõjust rääkida riiklike nimekirjade puhul, kus naised on ebaproportsionaalselt alaesindatud esimese kahekümne kandidaadi seas. Samal ajal on aga riiklike nimekirjade endi tähtsus langenud, sest järjest rohkem jaotatakse kohti piirkondades.

Milles siis peitub naiste vähese esindatuse põhjus? Üks seletusi võib olla nii selle kui ka mitmete teiste uuringute vale vaatenurk – naiste vähese esindatuse põhjusi ei tasu otsida nimekirjadest ega valimistulemustest, vaid sellele eelnenud sündmustest, nagu nimekirjade koostamine ja naiste väike osatähtsus kandidaatide seas. Siinjuures tuleb tähelepanu pöörata nii nimekirjade koostamise protsessile erakondade sees kui ka naissoost erakonnaliikmetele ja poliitikasse pürgijatele. Või nagu väidavad teised teadlased (näiteks Norris, Lovenduski 1995), mõjutavad naiste esindatust poliitikas nii nõudlus (ingl *demand*) kui ka pakkumine (ingl *supply*).

Nõudluse all peetakse silmas nii valijate kui ka erakondade suhtumist naistesse (nõudlus on väike, kui valijad ei hääleta naiste poolt või kui erakond ei aseta naisi kõrgematele positsioonidele nimekirjades või partei hierarhias). Selles artiklis esitatud hääletustulemuste põhjal tundub, et valijate poolt on nõudlus olemas – naised ei saa meestest vähem hääli. Ka sissejuhatuses viidatud soolise võrdõiguslikkuse monitooring näitab, et avalik arvamus toetab naiste suuremat esindatust Riigikogus. Iseküsimus on nõudlus erakondade sees. Usutlused erakonnajuhtide ja liikmetega on varasematel aastatel näidanud, et seal on nõudlus suurema naiste osaluse järele pigem väike (Laur 2003; Talves 2003).

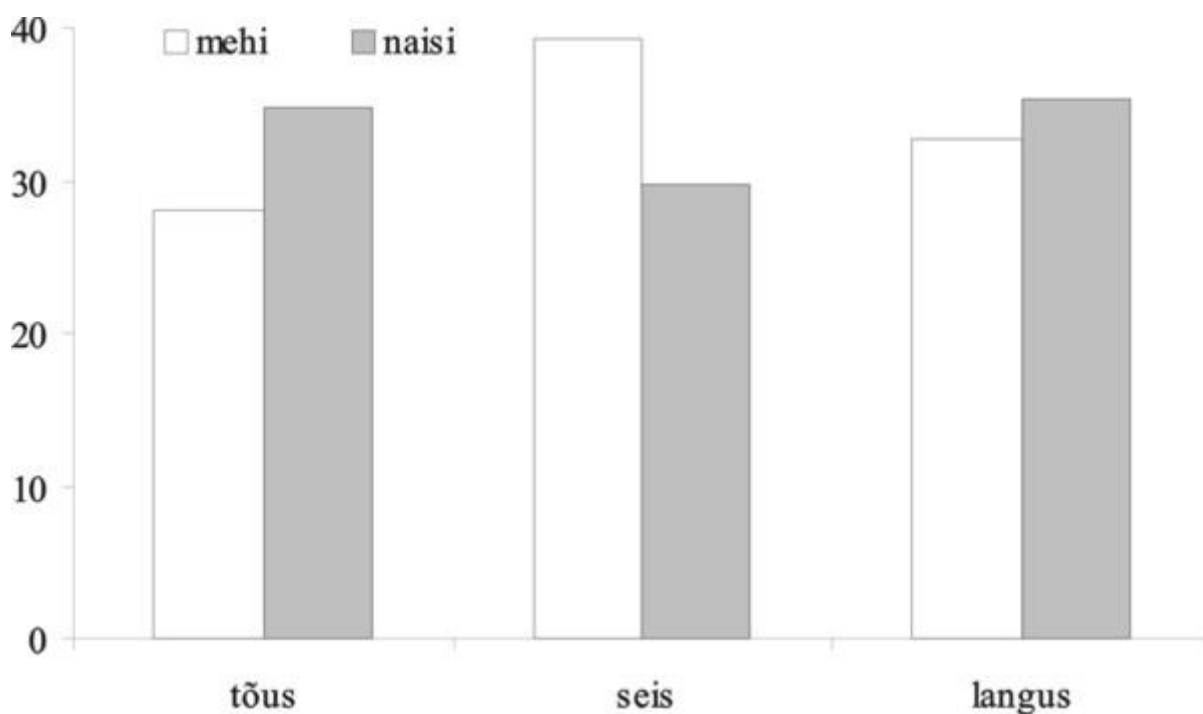
Kuigi valdav osa Eesti ja ka rahvusvahelisi uuringuid keskendub just nõudlusele, on viimastel aastatel hakatud enam tähelepanu pöörama ka pakkumisele ehk naiste enda otsustele astuda poliitikasse. Nõnda leiavad Richard L. Fox ja Jennifer L. Lawless (2004), et USA-s on naised poliitikas alaesindatud, sest esiteks kaaluvad naised kandideerimist või poliitikasse minemist palju harvem kui mehed ja teiseks isegi kui naised selle üle mõtleavad, on tõenäosus, et nad seda ka teevad, väiksem kui meeste puhul. Autorid leiavad ka, et naised peavad end sagemini ebapädevaks ning teised inimesed julgustavad neid harvem poliitikasse minema. Järgmised uuringud naiste osalusest Eesti poliitikas peaksid samamoodi tähelepanu pöörama võimalikele tuleviku naispoliitikute seisukohtadele, näiteks sellele, mis neid motiveerib või heidutab kandideerimast Riigikokku või kohalikesse omavalitsustesse.

Avatud nimekirjad ja ümberreastumine

Teine põhjus, miks see uuring ei suuda leida head seletust naiste alaesindatusele, võib peituda protsessi, sealhulgas valimissüsteemi keerukuses. Eespool nimetatud

rahvusvahelised uuringud on pigem keskendunud oluliselt lihtsamatele valimissüsteemidele nagu enamushäält kasutavatele ühe mandaadi ringkondadele. Seetõttu pole välja kujunenud meetodeid ega seisukohti keerulisemate süsteemide (nagu avatud nimekirjade) analüüsimiseks. Eesti valimissüsteemi puhul tuleb aga kindlasti arvesse võtta ka seda, et avatud nimekirjad võimaldavad valijail kandidaadid ümber reastada. Kuigi ümberreastumisele pole Eestis veel suurt tähelepanu pööratud, näitavad 2011. aasta valimistulemused selgelt, et sellele teemale peaks tulevikus rohkem mõtlema. Joonisel 2 on esitatud andmed selle kohta, kui palju kandidaate on pärast häälte lugemist järjekorras tõusnud, langenud või samale kohale jäänud. On märkimisväärne, et vaid 39 protsenti mehi ja 30 protsenti naisi on jäänud samale kohale (vaata ka lisa 2). Samamoodi ilmneb, et naised tõusevad järjestuses sagedamini kui mehed – vastavalt 35 ja 28 protsenti samast soost kandidaatidest. Kuigi ka langejate seas on naisi rohkem, on vahe meestega üsna väike – kaks kuni kolm protsenti. Seega tundub nende esialgsete andmete põhjal, et avatud nimekirjad on naiskandidaatidele pigem kasuks. Kuid iga tõus või langus nimekirjas ei tähenda veel muutust valituks osutumises. Näiteks suurim tõusja, keskerakondlane Erki Savisaar, oli valimisringkonnas number 4 (Harju- ja Raplamaa) asetatud 16. kohale ja hääletustulemuste järel oli tema aetus viies. Riigikokku ta siiski ei pääsenud, sest Keskerakond sai selles ringkonnas ainult kaks mandaati. Seega peaks ümberreastumist uurima detailsemalt, võttes arvesse nii sugu kui ka mõju lõplikule tulemusele ehk valituks osutumisele.

Joonis 2. Ümberreastumine piirkonnas soo järgi aastal 2011 (protsentides)

Lisa 1

Nais- ja meeskandidaatide arv häälte järgi aastail 2007 ja 2011

Hääli	2007			2011		
	mehi	naisi	mehi : naisi	mehi	naisi	mehi : naisi

0–200	363	169	2,15	280	85	3,29
201–400	125	30	4,17	109	28	3,89
401–600	70	20	3,50	63	20	3,15
601–800	30	8	3,75	27	5	5,4
801–1000	21	10	2,10	22	8	2,75
1001–1200	16	3	5,33	14	10	1,4
1201–1400	13	4	3,25	11	2	5,5
1401–1600	10	1	10	15	4	3,75
1601–1800	9	1	9	8	1	8
1801–2000	7	1	7	11	0	¥
...						
2001–3000	19	9	2,11	16	5	3,2
3001–4000	12	5	2,4	16	6	2,67
4001–5000	6	0	¥	4	1	4
5001–6000	4	0	¥	4	1	4
6001–7000	1	0	¥	4	0	¥
7001–8000	1	1	1	2	1	2
8001–9000	1	1	1	1	1	1
9001–10 000	1	1	1	1	0	¥

...						
10 001 +	2	0	¥	3	0	¥
Kokku	711	264	2,69	611	178	3,43

Lisa 2

Kandidaatide ümberreastumine

Muutus reastuses	Mehi	Naisi	Mehi : naisi
11	1	0	¥
10	1	1	1
9	1	0	¥
8	1	1	1
7	3	1	3
6	7	1	7
5	10	0	¥
4	16	5	3,2
3	33	7	4,71
2	34	17	2
1	64	29	2,21
0	240	53	4,53
-1	79	20	3,95

-2	66	22	3
-3	19	12	1,58
-4	19	5	3,8
-5	9	2	4,5
-6	6	2	3
-7	2	0	¥
Kokku	611	178	3,43

Märkus: Muutus kirjeldab kohavahet enne ja pärast häälte lugemist ehk muutus 7 tähistab tõusu seitsme koha võrra, 0 samale positsioonile jäämist ja -7 langust seitsme koha võrra. Autor tänab kaasabi eest Priit Vinkelit ja Liina Järvistet.

Kasutatud kirjandus

- Black, J. H., Erickson, L. (2003).** Women Candidates and Voter Bias: Do Women Politicians Need to Be Better. – *Electoral Studies*, vol 22, issue 1, pp 81–100.
- Fox, R. L., Lawless, J. L. (2004).** Entering the Arena? Gender and the Decision to Run for Office. – *American Journal of Political Science*, vol 48, no 2, pp 264–280.
- Kunovich, S. (2003).** The Representation of Polish and Czech Women in National Politics. Predicting Electoral List Position. – *Comparative Politics*, vol 35, no 3, pp 273–291.
- Laur, T. (2003).** Naiste poliitilise esindatuse edendamine. – Eesti naised eneseteostamise võimalustest. Kvalitatiivuuringu esmase analüüsi tulemused. Tartu: Tartu Ülikool.
- McElroy, G., Marsh, M. (2010).** Candidate Gender and Voter Choice: Analysis from a Multimember Preferential Voting System. – *Political Research Quarterly*, vol 63, no 4, pp 822–833.
- Mikko, M. (2011).** Eesti poliitikas on naised alaesindatud. – *Pärnu Postimees*, 2. märts.
- Norris, P., Lovenduski, J. (1995).** Political Recruitment: Gender, Race and Class in the British Parliament. Cambridge: Cambridge University Press.
- Oviir, S. (2011).** Naistest valimiste järel ja *de facto*. – *Õhtuleht*, 16. märts.
- Põldsaar, R. (2002).** Women in Estonian Politics: Baltic and Global Perspective. – M. Goloubeva, D. Hanovs (eds). *Women in Baltic Societies: Past and Present*. Riga: N.I.M.S.
- Raitviir, T. (2002).** Eesti naised poliitilise võimu juures. – *Ariadne Lõng*, nr 1/2, lk 124–128.
- Schwindt-Bayer, L. A. (2005).** The Incumbency Disadvantage and Women's Election to Legislative Office. – *Electoral Studies*, vol 24, no 2, pp 227–244.
- Talves, K. (2003).** Naised poliitikas. – Eesti naised eneseteostamise võimalustest. Kvalitatiivuuringu esmase analüüsi tulemused. Tartu: Tartu Ülikool.
- Tavits, M. (2010).** Effect of Local Ties on Electoral Success and Parliamentary Behaviour: The Case of Estonia. – *Party Politics*, vol 16, no 2, pp 215–235.
- Vainu, V., Järviste, L., Biin, H. (2010).** Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2009. Sotsiaalministeeriumi toimetised nr 1.

Vask, L. (2007). Naised poliitikas: vajadused, takistused ja nende ületamise teed. – Eesti Vabariigi naisministrid: koguteos naistest poliitika tipus. Koost M. Sutrop, K. Lõuk, T. Kiho. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus.